

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ПОГОДЖЕНО

Вченою радою Рівненського
обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти
Протокол №04 від 30.06.2026

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказом департаменту освіти і науки
Рівненської обласної державної
адміністрації
№166 від 31.07.2026

Навчальна програма з позашкільної освіти
еколого-натуралістичного напрямку
гурток «Кімнатні сади»
1 рік навчання

Автор:

ВЛАСЮК Інна – керівник гуртка комунального закладу «Центр національно-патріотичного виховання та позашкільної освіти» Рівненської обласної ради

Рецензенти:

БУДНІК Зінаїда – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства Національного університету водного господарства та природокористування

ДУЖУК Сніжана – завідувач відділу комунального закладу «Центр національно-патріотичного виховання та позашкільної освіти» Рівненської обласної ради.

Кімнатні рослини є невід'ємною частиною житлового та освітнього середовища людини. Вони виконують естетичну, оздоровчу та екологічну функції, сприяють формуванню відповідального ставлення до природи, розвитку спостережливості, працьовитості та екологічної культури дітей.

Навчальна програма гуртка «Кімнатні сади» розрахована на вихованців віком 7 - 12 років і передбачає навчання протягом одного року (180 годин, 5 годин на тиждень). Наповнюваність групи становить 10 - 15 вихованців.

Програма розроблена відповідно до чинної нормативно-правової бази позашкільної освіти, враховує досвід реалізації еколого-натуралістичних програм та орієнтована на компетентнісний підхід. Вона адаптована до умов очного, дистанційного та змішаного навчання.

Зміст програми поєднує теоретичне ознайомлення з рослинним світом та практичну діяльність: догляд за рослинами, спостереження, досліди, розмноження та створення фітокомпозицій.

Метою програми є формування екологічної культури, пізнавального інтересу до рослинного світу та практичних умінь з вирощування, догляду та використання кімнатних рослин у повсякденному житті.

Основні завдання програми полягають у формуванні таких компетентностей:

- *пізнавальної*: формування базових знань про будову рослин, їх різноманітність та умови життя;

- *практичної*: оволодіння навичками догляду, пересаджування та розмноження рослин;

- *творчої*: створення рослинних композицій, флораріумів, розвиток уяви та дизайнерського мислення;

- *соціальної*: розвиток відповідальності, співпраці, дрібної моторики та екологічної свідомості;

Форми занять: інтерактивна бесіда, дидактична гра, практична робота, спостереження, віртуальна екскурсія, проєктна діяльність.

Методи навчання: пояснювально-ілюстративний, дослідницький, практичний, частково-пошуковий.

Основний рівень
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ. Світ кімнатних рослин	6	6	12
2.	Будова та життя рослин	12	14	16
3.	Догляд за кімнатними рослинами	10	18	28
4.	Розмноження кімнатних рослин	8	12	20
5.	Вигонка рослин	6	6	12
6.	Лікарські кімнатні рослини	4	6	10
7.	Сукуленти та кактуси	4	6	10
8.	Декоративно-листові рослини	6	10	16
9.	Декоративно-квіткові рослини	6	10	16
10.	Шкідники та хвороби рослин	4	4	8
11.	Фітодизайн та озеленення інтер'єру	10	14	24
12.	Підсумкові проєкти та дослідження	2	6	8
Разом:		78	102	180

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ. Світ кімнатних рослин (12 год.)

Теоретична частина. Значення рослин у житті людини. Різноманітність кімнатних рослин. Історія появи кімнатного квітникарства. Правила роботи в куточку живої природи. Рослини навколо нас. Ознайомлення з діяльністю гуртка.

Практична частина. Знайомство з колекцією рослин. Виставка малюнків «Моя улюблена рослина». Створення есе «Я – кімнатна рослина». Виготовлення табличок для рослин. Вирощування «Трав'янчика». Віртуальна екскурсія до теплиці та ботанічного саду.

2. Будова та життя рослин (16 год.)

Теоретична частина. З чого складається рослина. Корінь, стебло, листок, квітка, плід і насіння. Як рослини живляться та ростуть. Чому рослинам потрібне світло, вода і тепло. Цвітіння та утворення насіння.

Практична частина. Спостереження за будовою рослин. Вивчення різних форм листків і коренів. Прості досліди зі світлом та водою. Ведення щоденника спостережень. Створення календаря цвітіння рослин.

3. Догляд за кімнатними рослинами (28 год.)

Теоретична частина. Умови вирощування рослин. Освітлення, температура, вологість. Полив і підживлення. Ґрунти та субстрати. Горщики і контейнери. Пересаджування та перевалка. Сучасні субстрати для рослин.

Практична частина. Полив рослин. Підживлення. Приготування ґрунтових сумішей. Пересаджування рослин. Складання календаря догляду. Спостереження за ростом рослин у різних субстратах.

4. Розмноження кімнатних рослин (20 год.)

Теоретична частина. Навіщо рослини розмножуються. Насіннєве та вегетативне розмноження. Живцювання. Поділ куща. Розмноження листками, відводками, цибулинами. Стимулятори укорінення.

Практична частина. Посів насіння. Пікірування. Укорінення живців. Розмноження сансевієрії листком. Розмноження хлорофітума вусами. Визначення найкращих субстратів для укорінення живців.

5. Вигонка рослин (12 год.)

Теоретична частина. Поняття вигонки. Рослини для вигонки. Умови проведення.

Практична частина. Підготовка посадкового матеріалу. Вигонка цибулинних культур.

6. Лікарські кімнатні рослини (10 год.)

Теоретична частина. Алое, каланхое, розмарин, лавр та інші корисні рослини. Їх значення.

Практична частина. Створення картотеки лікарських рослин. Догляд за колекцією. Пошук народних рецептів.

7. Сукуленти та кактуси (10 год.)

Теоретична частина. Особливості сукулентів. Походження та різноманітність. Умови утримання.

Практична частина. Створення колекції сукулентів. Пересаджування. Розмноження листками та дітками. Посів насіння кактусів.

8. Декоративно-листові рослини (16 год.)

Теоретична частина. Найпоширеніші декоративно-листові рослини. Біологічні особливості. Використання в озелененні приміщень.

Практична частина. Паспортизація рослин. Догляд за колекцією. Розмноження монстери, нефролепіса, фікуса. Створення каталогу декоративно-листових рослин.

9. Декоративно-квіткові рослини (16 год.)

Теоретична частина. Особливості декоративно-квіткових рослин. Умови вирощування та цвітіння.

Практична частина. Розмноження пеларгонії та сенполії. Догляд за квітучими рослинами. Дослідження впливу підживлень на цвітіння.

10. Шкідники та хвороби рослин (8 год.)

Теоретична частина. Основні шкідники та хвороби. Профілактика. Біологічні та механічні методи захисту.

Практична частина. Огляд рослин. Визначення ознак хвороб.

11. Фітодизайн та озеленення інтер'єру (24 год.)

Теоретична частина. Основи фітодизайну. Озеленення приміщень. Вертикальне озеленення. Міні-сади. Флораріуми. Екологічний дизайн інтер'єру.

Практична частина. Створення планів озеленення. Виготовлення флораріумів. Створення композицій із рослин. Оформлення зеленого куточка. Виготовлення панно із сукулентів.

12. Підсумкові проєкти та дослідження (8 год.)

Теоретична частина. Підготовка до презентації результатів роботи.

Практична частина. Захист мініпроєктів. Виставка рослин. Екологічна вікторина. Підсумкове свято гуртка.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Після завершення навчання за програмою гуртка у вихованців мають сформуватися наступні компетентності:

пізнавальна: вихованці називають основні органи рослин, розпізнають найпоширеніші кімнатні рослини, розуміють їх значення в природі та житті людини, мають уявлення про умови росту і розвитку рослин.

практична: вихованці виконують базові агротехнічні операції з догляду за кімнатними рослинами (полив, пересаджування, підживлення), застосовують прості способи розмноження рослин (живцювання, поділ, посів насіння), дотримуються правил догляду та безпеки під час роботи.

творча: вихованці створюють прості рослинні композиції та флораріуми, добирають рослини для оформлення інтер'єру, проявляють творчість у декоративному оформленні зелених куточків, використовують елементи фітодизайну у власних роботах.

соціальна: вихованці виявляють відповідальне ставлення до рослин як живих об'єктів, працюють у групі під час виконання практичних завдань, дотримуються правил співпраці, проявляють уважність і акуратність у роботі, розвивають дрібну моторику та екологічну культуру.

Орієнтовний перелік обладнання

Обладнання спеціалізоване: декоративні горщики та кашпо для квітів, ємкості для практичних робіт, вази, декоративні площки;

Інструменти: секатори, ножиці побутові, лопатки, сапки, лопати садові, ножі, садові ножиці, підставки, кошик, рукавиці;

Матеріали: ґрунтосуміші, дренаж, квітково-декоративні та листково-декоративні рослини, фурнітура.

ЛІТЕРАТУРА

Література для педагога

1. Білорусець Є. В., Гиль Л. С., Зикова Т. В. Квітникарство захищеного ґрунту. Київ: Урожай, 1994. 224 с.
2. Верзилін М. Мандри з домашніми рослинами. Київ: Веселка, 2003. 288 с.
3. Золотницький М. Ф. Квіти в легендах і переказах. Київ: Довіра, 2007. 208 с.
4. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць. Львів: Світ, 2008. 456 с.
5. Кучерявий В. П. Фітодизайн. Львів: Новий Світ-2000, 2018. 540 с.
6. Якубовська Г. Г. Кімнатні рослини: енциклопедичний довідник-порадник. Харків: Школа, 2011. 144 с.
7. Summers C., Brittenham K. Designing Gardens with Flora of the American East. Revised and Expanded Edition. New Brunswick: Rutgers University Press, 2024. 318 p.
8. Van Moerbeke K. (Ed.). International Floral Art 2024–2025. Oostkamp: Stichting Kunstboek, 2024. 256 p.
9. Сучасні технології вертикального озеленення та фітодизайну: методичні матеріали для закладів освіти. Київ, 2023.
10. Методичні рекомендації щодо організації дослідницької діяльності учнів еколого-натуралістичного напрямку. Київ: НЕНЦ, 2024.

Література для вихованців

11. Атлас кімнатних рослин. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2008. 192 с.
12. Атлас рослин. Київ: Кристал Бук, 2020. 160 с.
13. Атлас тварин. Київ: Кристал Бук, 2020. 160 с.
14. Велика дитяча енциклопедія рослин. Харків: Vivat, 2021. 128 с.
15. Рослини. Дитяча енциклопедія. Київ: Перо, 2021. 96 с.
16. Червона книга України. Рослинний світ. Київ: Глобалконсалтинг, 2021. 912 с.
17. Шаламов Р. В., Дмитрієв О. В. Біологія у таблицях і схемах. Харків: Ранок, 2020. 128 с.

Електронні освітні ресурси

18. Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді – <https://nenc.gov.ua>
19. Міністерство освіти і науки України – <https://mon.gov.ua>
20. Освітня платформа «Всеосвіта» – <https://vseosvita.ua>
21. Освітній проєкт «На Урок» – <https://naurok.com.ua>
22. Онлайн-визначник рослин PlantNet – <https://plantnet.org>
23. Мобільний застосунок для визначення рослин Plantum – <https://plantum.app>

ЗАВДАННЯ НА ЛІТО

1. Заготівля флористичного природного матеріалу для практичних робіт.
2. Майстер-клас з виготовлення віночка.
3. Складання гербарію рослин.
4. Проведення фенологічних спостережень у природі за власним вибором.
5. Заготівля насіння.
6. Робота на НДЗД.
7. Екологічні екскурсії в природу:
 - ботанічний заказник «Вишнева гора»;
 - парк культури і відпочинку ім. Т.Г. Шевченка;
 - Озеро Басів Кут.